Laura Terho
neuvotteleva virkamies
TUTO/HYT

VN/11255/2023

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Vastineen täydentäminen liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 38/2024 vp)

Lausunnossa täydennetään sosiaali- ja terveysvaliokunnalle aiemmin toimitettua vastinetta, joka koskee hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 38/2024 vp), sekä otetaan kantaa toimenpidealoitteeseen tupakka- ja nikotiinituotteiden makuainekiellosta (TPA 24/2024 vp).

TRIS-ilmoitusmenettely

Hallituksen esitys ilmoitettiin ns. TRIS-direktiivin[1] mukaisessa menettelyssä 16.4.2024, ja TRIS-direktiivin mukainen odotusaika päättyi 17.7.2024. Odotusaikana esityksestä ei saatu huomautuksia tai yksityiskohtaisia lausuntoja komissiolta tai EU:n muilta jäsenvaltioilta.

Jos valiokunta ehdottaisi mietinnössään teknisiä määräyksiä koskevia kiristyksiä verrattuna siihen, mitä hallituksen esityksessä on ehdotettu, valiokuntamietinnöstä olisi tehtävä uusi TRIS-direktiivin mukainen ilmoitus eikä eduskunta saisi hyväksyä lakimuutosta ennen kuin TRIS-direktiivin mukainen odotusaika (3 tai 6 kuukautta) olisi kulunut loppuun.

Pohjoismaisen lainvalmistelun viimeisimmät tiedot

Hallituksen esityksessä on kuvattu nikotiinipusseja koskevaa lainvalmistelun tilannetta muun muassa Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Virossa. Näissä maissa lainvalmistelu on STM:n tietojen mukaan edelleenkin samassa vaiheessa kuin hallituksen esityksessä on kuvattu. Kunkin valtion osalta voidaan keskeisimmin todeta seuraavat seikat:

Ruotsi

- Toistaiseksi Ruotsissa ei ole säädetty tuotteille nikotiinirajaa, mutta maaliskuussa 2024 julkaistiin mietintö, jossa ehdotetaan, että nikotiinia saisi olla enintään 12 milligrammaa grammassa tuotetta.

Norja

- Norjassa nikotiinipussien tuominen markkinoille edellyttää viranomaisen hyväksyntää. Hakemuksista huolimatta yksikään nikotiinipussi ei toistaiseksi ole saanut viranomaisen hyväksyntää, eikä niitä näin ollen pitäisi olla markkinoilla. Käytännössä Norjan markkinoilla kuitenkin on nikotiinipusseja, joihin on valmistajan mukaan lisätty pieni määrä tupakkakasvia ja joiden brändit ovat samoja kuin muissa maissa nikotiinipusseina myytävillä tuotteilla. Tuotteet on näin ollen pystytty saattamaan markkinoille nuuskana, jonka myynti on Norjassa sallittua. Yhdenmukaisten tuotepakkausten sääntely koskee Norjassa myös nuuskaa. Tuotteiden nikotiinipitoisuudelle ei ole säädetty rajaa.

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/1535 teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä

Laura Terho
neuvotteleva virkamies
TUTO/HYT VN/11255/2023

Tanska

- Tuotteiden nikotiinipitoisuudelle ei toistaiseksi ole säädetty rajaa. Tanskan hallitus julkaisi 14.11.2023 sopimuksen ennaltaehkäisysuunnitelmasta, joka koski tupakkaa, nikotiinia ja alkoholia. Sen mukaan Tanskassa aiotaan nostaa nikotiinipussien hintaa samalle tasolle tupakkatuotteiden hintojen kanssa, kieltää nikotiinipusseista tunnusomaiset tuoksut ja maut lukuun ottamatta mentolin makua, säätää nikotiinipussien nikotiinipitoisuudelle nikotiiniraja, joka vastaa savukkeiden nikotiinipitoisuutta sekä säätää yhdenmukaisista tuotepakkauksista kaikille päihteenä käytettäville nikotiinituotteille.

Viro

- Virossa nikotiinipussien nikotiinipitoisuudelle ei ole säädetty rajaa.
- Uutena asiana voidaan todeta, että Virosta saatujen tietojen mukaan nikotiinipusseja koskevasta sääntelystä oltaisiin aloittamassa esivalmistelua.

Toimenpidealoite tupakka- ja nikotiinituotteiden makuainekiellosta (TPA 24/2024 vp)

Toimenpidealoitteessa TPA 24/2024 vp katsotaan ensinnäkin, että hallituksen tulisi ryhtyä pikaisesti toimenpiteisiin, joilla kielletään tupakka- ja nikotiinituotteiden makuaineet.

Tunnusomaiset tuoksut ja maut (muu kuin tupakan tuoksu tai maku, joka on tulosta lisäaineesta tai lisäaineiden yhdistelmästä ja joka on selvästi havaittavaa tuotteessa ennen sen käyttöä tai käytön aikana) on voimassa olevan tupakkalain mukaan kielletty savukkeista, kääretupakasta ja kuumennettavista tupakkatuotteista sekä sähkösavukkeiden nikotiininesteistä ja nikotiinittomista nesteistä. Mitään *makuaineita* ei sen sijaan ole laissa suoraan kielletty, mutta jotkin makuaineet voivat olla kiellettyjä esimerkiksi sitä kautta, että voimassa olevan tupakkalain mukaan poltettavaksi tarkoitetuissa tupakkatuotteissa tai nikotiininesteissä ei saa olla lisäaineita, jotka lisäävät nikotiinin imeytymistä tai savun hengittämistä keuhkoihin.

Tupakkatuotteiden osalta tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kielto perustuu tupakkatuotedirektiiviin, eivätkä jäsenvaltiot saa kansallisesti kieltää tunnusomaisia tuoksuja ja makuja muista tupakkatuotteista kuin savukkeista, kääretupakasta ja kuumennettavista tupakkatuotteista. Makuaineiden kieltäminen kaikista tupakkatuotteista menisi huomattavasti pidemmälle ja olisi siksi luultavasti ongelmallista EU-oikeuden näkökulmasta. Nikotiininesteiden osalta tilanne on jossain määrin tulkinnanvaraisempi ja vaatisi ennakkonäkemyksen pyytämistä komissiolta. Muut nikotiinituotteet, kuten käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä tarkoitetut savuttomat nikotiinituotteet, eivät kuulu tupakkatuotedirektiivin soveltamisalaan.

Toimenpidealoitteessa TPA 24/2024 vp katsotaan lisäksi, että hallituksen tulisi ryhtyä pikaisesti toimenpiteisiin, joilla kiinnitetään huomiota myyntipakkauksiin etsimällä mahdollisuuksia niiden houkuttelevuuden vähentämiseksi.

Ns. plain packaging -sääntely, jossa vähittäismyyntipakkaukset eivät saa erottua toisistaan eikä niiden avulla saa edistää tuotteen myyntiä, koskee jo voimassa olevan tupakkalain mukaan tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkauksia. Hallituksen esityksessä HE 38/2024 vp ehdotetaan vastaavalla tavalla myös savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista, josta annettaisiin tarkemmat säännökset sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Tämä olisi keskeinen keino vähentää nikotiinipussien ja muiden savuttomien nikotiinituotteiden houkuttelevuutta etenkin lasten ja nuorten näkökulmasta. Vaikka tupakkalaissa säädetty markkinointikielto koskee jo nykyisin savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntipakkauksia, markkinointikiellon rajoja kuitenkin koetellaan käytännössä jatkuvasti. Ehdotetulla sääntelyllä pyritään varmistamaan, että savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntiä ei voitaisi enää käyttää myynninedistämisen välineenä.